



Remissvar (SOU 2023:62)

Narkotikautredningen Vi kan bättre! Kunskapsbaserad narkotikapolitik med liv och hälsa i fokus

S2024/00085.

Sammanfattning

Länsstyrelsen Västmanland anser att utredningen har fångat behov och förutsättningar för ett narkotikaförebyggande arbete och att kommunerna har fortsatt behov av kunskapsstöd.

Länsstyrelsen instämmer till stora delar i förslaget att stärka förutsättningarna för narkotikaförebyggande arbete och ser positivt på att länsstyrelserna fortsatt har en samordnande och stödjande roll inom hela ANDTS området varav flera har koppling till det narkotikaförebyggande arbetet.

Kommunernas behov av både kunskapsstöd och stöd i planering, genomförande och uppföljning av det narkotikapreventiva arbetet motiverar Länsstyrelsen att ge adekvat stöd.

Länsstyrelsen Västmanland anser att ett mer visionärt mål med en nollambition är en fortsatt viktig politisk viljeinriktning.

Kommentarerna gäller särskilt de förebyggande delarna som direkt eller indirekt berör Länsstyrelsen. De förslag som inte kommenteras i remissvaret har Länsstyrelsen Västmanland inga synpunkter på.

Kapitel 14 - Förslag för att stärka förutsättningarna för narkotikaförebyggande arbete

14.1 En god grund för narkotikaförebyggande arbete

Mycket av det förebyggande arbetet som bedrivs idag utmärks av tidsbegränsade projekt och tillfälliga åtgärder vilket rimmar illa med vad forskningen på folkhälsoområdet påvisar. Där förordas långsiktiga insatser och metoder för tidig upptäckt. Det anses mest human för den enskilde och inte minst mest ekonomiskt lönsamt för samhället.

Länsstyrelsen har i uppdrag att stödja genomförandet av den nationella ANDTS-politiken men har också en viktig roll i att bidra till utjämning av strukturella skillnader i det förebyggande arbetet mellan kommuner. I Västmanland, med många små kommuner, kan det vara svårt att nå ut med kunskapshöjande insatser där ingen mottagare finns. Det råder en obalans mellan kommuners kapacitet att arbeta långsiktigt med preventionsarbete, uppföljning och utvärdering vilket ställer krav på länsstyrelserna att anpassa stödet utifrån lokala förutsättningar och behov.

Länsstyrelsen ser gärna att metoder för tidiga förebyggande insatser utvecklas innan normbrytande beteende blommar ut i förskolan/skolan.

14.2 Kommunerna bör i ökad grad samordna det förebyggande arbetet mellan olika sektorer

Utredaren betonar vikten av att kommunerna skapar en struktur för det preventiva arbetet då bristen på normering inom det förebyggande området skapar otydlighet hos lokala och regionala utförare vilket Länsstyrelsen ställer sig bakom. Om det finns befintliga strukturer är det dock viktigt att utveckla dessa i stället för att skapa nya och kortsiktiga projektlösningar. De stuprörssystem utan strukturer för samverkan, som är vanliga, kan kosta mer i form av parallella processer och dubbelarbete.

Länsstyrelsen är positiv till att kommunerna, i och med det lagstadgade ansvaret om brottsförebyggande arbete, ska samordna sina insatser och koppla samman brottsförebyggande med narkotikaförebyggande arbete. Eftersom det brottsförebyggande arbetet i kommunerna är under uppbyggnad finns en risk att det organiseras i stuprör utan strukturer för samverkan. Det är viktigt att den kunskap och struktur som byggts upp under många år inom narkotika- och ANDTS-förebyggande arbete integreras i arbetet.

Positivt är också att utredaren lyfter fram behovet av bindande regler för samverkan mellan skola och hälso- och sjukvård samt att socialtjänsten får en starkare skrivning för tidiga och förebyggande insatser. En sådan samverkan borgar för en stabil struktur inom preventivt arbete.

Länsstyrelsen betonar nödvändigheten av att samarbeta mer inom preventionsområdena. Samma skyddsfaktorer gäller inom ANDTS,

brotts- och våldsförebyggande arbete och målgrupperna kan vara desamma.

14.3 Folkhälsomyndigheten ska få i uppdrag att ta fram kunskapsstöd i syfte att höja kvaliteten i förebyggande arbete

Att folkhälsomyndigheten föreslås få uppdrag att ta fram kunskapsstöd med syfte att kvalitetshöja preventivt arbete på regional nivå i samverkan med andra aktörer, framför allt jämställdhetsmyndigheten, är viktigt. Länsstyrelsen kan med fördel ha en roll i att tillgängliggöra kunskapsstödet baserat på de olika målgruppernas behov.

14.5.1 Föräldrastöd bör göras tillgängligt för fler föräldrar

Länsstyrelsen Västmanland kan bekräfta och förstärka bedömningen av att föräldrastöd bör göras tillgängligt för fler föräldrar och satsas på långsiktigt. En annan viktig prioritering är jämlikt föräldraskapsstöd som inkluderar de föräldrar som är svåra att nå och föräldrar med utländsk bakgrund. Om föräldraskapsstöd kan göras obligatoriskt inför start i förskola, skola samt start i mellan- och högstadiet kanske jämlikt föräldraskapsstöd kan uppnås.

14.5.4 Folkhälsomyndigheten bör få i uppdrag att följa upp arbetet mot narkotikaanvändningen inom nöjesmiljöer

Länsstyrelsen instämmer till förslaget och vill lyfta att arbetet bör ske systematiskt och över tid. Det behövs lokalt anpassade sätt att arbeta med krogen som arena. Det är också viktigt att även inkludera andra nöjesmiljöer så som festivaler, studentnationer och kårverksamheter. Då kan metoderna behöva anpassas och bättre följas upp. Det är viktigt att koppla metoden Krogar mot knark till andra närliggande metoder som Ansvarsfull alkoholserving och den lokala tillsynen av alkoholutskänkning.

Kapitel 15 - Ett särskilt program för att förebygga narkotikaanvändning hos barn och unga

15.1 Regeringen ska anta ett särskilt program för att förebygga narkotikaanvändning hos barn och unga

Länsstyrelsen Västmanland välkomnar förslaget om att anta ett särskilt program för att förebygga narkotikaanvändning bland barn och unga som även kompletterar nuvarande nationell ANDTS strategi. Flera faktorer som kan kopplas till narkotikaanvändning ligger bakom andra folkhälsoproblem såsom våld och brott. Därför är det lämpligt att samordna förebyggande arbete på lokal, regional och statlig nivå. I det

bredare ANDTS förebyggande arbetet ingår narkotikaförebyggande arbete.

Länsstyrelsen saknar förslag som tydliggör insatser för asylsökande, nyanlända eller utrikesfödda barn/ungdomar. Ur ett jämlikhetsperspektiv är det en viktig målgrupp för att uppnå ett socialt hållbart samhälle.

15.2 Insatser i programmet för att förebygga narkotikaanvändning hos barn och unga

Länsstyrelsen håller med om förslagen i programmet att förebygga narkotikaanvändning hos barn och unga är viktiga och relevanta.

Länsstyrelsen tror att ett narkotikaförebyggande program kan skapa incitament för att effektiva metoder och kunskapsbaserade insatser används i större utsträckning.

Länsstyrelsen vill till utredningens förslag framhålla att ett program bör inkludera tidiga insatser ur både ett livsloppsperspektiv och utifrån olika ingångsmöjligheter i en individs beroendeutveckling.

15.3 Länsstyrelserna ska få i uppdrag att stödja kommunerna i genomförandet av programmet

Länsstyrelsen ställer sig mycket positiv till att myndigheten föreslås få en central roll i uppdraget att stödja kommunerna i genomförandet av programmet för att förebygga narkotikaanvändning hos barn och unga. Uppdraget ryms inte inom den befintliga ANDTS samordningen och kommer därför kräva extra resurser för genomförande. Det skulle innebära att Länsstyrelsen ansvarar för vägledning i arbetet att ta fram lokala behovsanalyser och att genomföra utbildningsinsatser av effektiva metoder och arbetssätt.

Då Länsstyrelsen förordar ett kunskapsbaserat och långsiktigt arbete som följs upp och utvärderas är skrivningen om utvärdering i syfte att generera ny kunskap och sprida nya erfarenheter som skapas särskilt viktig.

15.4 Folkhälsomyndigheten ska få i uppdrag att leda och följa upp genomförandet av programmet på nationell nivå

Länsstyrelsen ställer sig positiv till förslaget att Folkhälsomyndigheten får i uppdrag att leda och följa upp programmet på nationell nivå.

Länsstyrelsen vill framföra att det saknas ett förtydligande av samordningsrollen på nationell nivå kopplat till Folkhälsomyndighetens roll att leda och följa upp programmet. Det är viktigt att en nationell aktör med ansvar för att leda processen också får ett tydligt mandat att samordna insatsen med parallella uppdrag och andra aktörer. Övriga myndigheter behöver också ha tydliga uppdrag om att samverka och samordna sina insatser.

Kapitel 21 - Förslag om skadereducering och lågtröskelverksamheter

21.2.2 Målet för narkotikapolitiken kan behöva förändras

Utredningens bedömning är att målet för narkotikapolitiken som helhet ändras från nuvarande formulering: *”ett samhälle fritt från narkotika”* till *”ett samhälle med minskade skador av narkotika”*.

Länsstyrelsen Västmanland anser att ett mer visionärt mål med en nollambition är en fortsatt viktig politisk viljeinriktning. Länsstyrelsen har i sitt ANDTS-samordnande uppdrag ett fokus på att fånga upp behov och ge stöd i de förebyggande delarna där ett nollvisionärt mål är hjälpsamt. I Sverige har vi flera andra nollvisioner som troligtvis inte helt kommer att uppnås i närtid, om än någonsin. Men de fungerar som en inriktning för politiken, vad gäller val av åtgärder och lagstiftning. Två exempel på detta är trafikdödlighet och suicid. Detta motsäger inte att målam ambitioner för skadereducering ytterligare skrivs fram.

Ärendets beredning

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Johan Sterte med Utvecklingsledare ANDTS Eva-Linnéa Eriksson som föredragande. I den slutgiltiga handläggningen har länsråd Ulrica Gradin och enhetschef Sanela Cerimagic medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.